

PROF. MVDR. ZDENĚK MATYÁŠ, CSC. – 100 LET

Dne 14. 12. 2023 vzpomene-
me 100. výročí narození prof.
MVDr. Zdeněka Matyáše, CSC.
(*1923 – †2002), přední osob-
nosti československé a světo-
vé veterinární hygieny potravin
a ochrany veřejného zdraví. Jeho
celoživotní působení bylo úzce
spjato s vývojem oboru vete-
rinární hygiena potravin nejen
u nás, ale i ve světě.

Profesor Matyáš po absolvování reálného gymnázia v Brně – Králově Poli studoval v letech 1945–1949 Vysokou školu veterinární v Brně (VŠV). Titul MVDr obdržel v roce 1950. Na VŠV zůstal jako odborný asistent. Vybral si specializaci hygiena a technologie potravin na Ústavu hygieny a technologie potravin pod vedením doc. Hökla. S uvedenou specializací měl praktické zkušenosti, protože na Ústavu hygieny a technologie potravin pracoval již jako student-volontér. Zde se podílel na výuce jako vysokoškolský pedagog. V roce 1960 získal titul docent a v roce 1977 obdržel titul řádného profesora v oboru hygiena a technologie potravin. Vědeckou hodnost kandidáta věd získal v roce 1966. Po smrti doc. Hökla převzal vedení ústavu profesor Miroslav Dobeš, kterého profesor Matyáš ve vedení ústavu několikrát vystřídal. Výuce a vedení ústavu zůstal profesor Matyáš věrný až do roku 1989.

V roce 1974 se podílel na založení Oddělení hygieny a technologie potravin na Výzkumném ústavu veterinárního lékařství v Brně, kde se stal vedoucím oddělení. V roce 1975 stál při zakládání samostatného studijního oboru hygiena potravin na VŠV. Specializovaná výuka hygieny potravin vyplynula z potřeb praxe, která vyžadovala stále vyšší úroveň vzdělání vedoucích pracovníků a která vznášela vyšší nároky na hygienickou a zdravotní nezávadnost potravin.

Profesor Matyáš se aktivně podílel na práci řady dalších národních i mezinárodních organizací. V letech 1966–1971 působil ve funkci vedoucího Veterinárně-zdravotního oddělení Světové zdravotní organizace (WHO) při Organizaci spojených národů se sídlem v Ženevě v oblasti hygieny potravin. V letech 1977–1983 působil ve WHO v Ženevě jako vedoucí jednotky „Ve-

terinárního veřejného zdraví“ v divizi „Infekčních onemocnění“. Zde se podílel na řešení problematiky zejména v oblasti zoonóz a mikrobiálních specifikací v potravinách. Z pozice své funkce procestoval celou řadu zemí světa, kde se podílel na poradenské činnosti. Úzce spolupracoval s Mezinárodní komisí pro mikrobiologické specifikace v potravinách (ICMSF), s Organizací pro výživu a zemědělství (FAO) v Římě, se Světovou organizací pro zdraví zvířat (OIE) v Paříži a se Světovou asociací veterinárních hygieniků potravin.

Po návratu z WHO se v roce 1983 stal vedoucím Katedry hygieny a technologie potravin na VŠV v Brně. V roce 1985 se podílel na založení Centra hygieny potravinových řetězců v Brně Institutu hygieny a epidemiologie (dnes Centra zdraví, výživy a potravin v Brně Státního zdravotního ústavu). Stal se také jeho prvním vedoucím až do roku 1991, kdy odešel do starobního důchodu. Profesor Matyáš tak naplnil ideu *una sanitas – una medicina* MVDr. Františka Pfaffa, ministerského rady a vedoucího oddělení hygieny potravin živočišného původu a prevence nálezů přenosných ze zvířat na člověka na Ministerstvu zdravotnictví ve 30. letech minulého století. Jednalo se o ideu prohloubení a zdokonalování spolupráce, koordinace a kooperace mezi veterinárními lékaři – hygieniky potravin, lékaři – hygieniky výživy a epidemiology v Československu.

Profesor Matyáš vydal řadu odborných a vědeckých článků, odborných knižních publikací a vysokoškolských skript jako hlavní autor v oblasti hygieny a technologie potravin, konkrétně v oblasti obecné hygieny a racionální výživy. Je nutné ocenit zejména jeho skriptu Obecná hygiena potravin, 1.–3. díl z roku 1991, která se používají dodnes a která neztratila nic na své aktuálnosti.

Stal se nesčetněkrát oponentem kandidátských a doktorských disertací. Aktivně také pracoval jako odborný poradce Ministerstva zdravotnictví ČR, Ministerstva zemědělství ČR, Státní veterinární správy a dalších institucí.

Profesor Matyáš byl prvním odborníkem v ČR, který již v druhé polovině 90. let minulého století propagoval zavádění systému analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů (Hazard Analysis and Critical Control Points, HACCP) ve výrobě potravin, který

je jeden ze základních nástrojů, jak účinně předcházet zdravotním rizikům ohrožujícím bezpečnost potravin. Systém HACCP byl poprvé navržen a aplikován na žádost NASA v 60. letech 20. století ve Spojených státech amerických s cílem předcházet alimentárním nemocem astronautů. Vytvoření a zavedení systému HACCP je legislativně vyžadováno povinně u všech výrobců potravin v Evropské unii od roku 2004.

Profesor Matyáš se tak stal přední osobností československé a světové veterinární hygieny potravin a ochrany veřejného zdraví. Na počest profesora Matyáše je udělo-

vána při slavnostních příležitostech významným osobnostem v oboru Hygiena a technologie potravin pamětní plaketa profesora Matyáše.

Čest jeho památce!

Doc. MVDr. Vladimír Ostrý, CSc.

Prof. MVDr. Jiří Ruprich, CSc.

Centrum zdraví, výživy a potravin v Brně

Státní zdravotní ústav